Scientific Quarterly of Research on Addiction, Vol. 18, No. 71, P 193-212, Spring 2024

Research Article

Utilizing the Capacity of Tribes and Clans in Sistan and Baluchistan to Combat Substance Trafficking

Asghar Eftekhari[1], Ali Afshar[2], Reza Karimi Saleh[3]

Received:2024/02/4 Accepted:2024/06/20

Abstract

Objective: The current research aimed to identify methods of utilizing clans and tribes in combating substance trafficking. **Method:** The present research employed a qualitative approach based on the phenomenological method. The research community consulted experts from Sistan and Baluchistan province in 2023. Through purposeful sampling and employing the data saturation technique, 15 individuals were selected. Data collection was conducted through semi-structured in-depth interviews, and data analysis was performed using the directed thematic analysis method in MaxQDA software. **Results:** The study revealed 8 organizing themes, consisting of 32 basic themes that proved to be effective as informational and operational methods. Additionally, two inclusive themes emerged regarding the utilization of clans and tribes in combating substance trafficking. The organizing themes of this research on tribes and clans included attracting information agents, utilizing information, motivating, informing, equipping with new tools, promoting border knowledge, operational training, operational use, infiltrating them among gangs and networks, and creating operational teams. **Conclusion:** Recruiting from tribes and clans, motivating and raising awareness, providing them with new tools, enhancing their knowledge of borders as information methods and operational training, infiltrating tribes and clans among gangs and networks, and establishing operational teams from within the target community are effective methods for combating substance trafficking.

Keywords: Clans and tribes, Information methods, Operational methods, Fighting against substance trafficking

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

1. Corresponding Author: Assistant Professor, Anti-Narcotics Department, Faculty of Information and Awareness Sciences and Techniques, Amin University of Law Sciences, Tehran, Iran. Email: Dr.ef.2003@gmail.com

2. Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Human Resources, Amin University of Police Sciences, Tehran, Iran.

3. MA Student, Anti-Narcotics Department, Faculty of Information Science and Technology, Amin University of Police Sciences, Tehran, Iran.

فصلنامه علمی اعتیاد پژوهی، سال هجدهم، شماره هفتاد و یک، ص۲۱۲-۱۹۳، بهار ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

روش‌های بکارگیری از ظرفیت اقوام و طوایف سیستان و بلوچستان در مقابله با قاچاق مواد مخدر

اصغر افتخاری[۱]، علی افشار[۲]، رضا کریمی صالح [۳]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۳۱

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر شناسایی روش‌های بکارگیری طوایف و اقوام در مبارزه با قاچاق مواد مخدر بود. **روش:** روش پژوهش حاضر کیفی مبتنی بر رویکرد پدیدارشناسی بود. جامعه پژوهش خبرگان استان سیستان و بلوچستان در سال ۱۴۰۲ بودند که براساس نمونه‌گیری هدفمند و با استفاده از تکنیک اشباع داده‌ها، ۱۵ نفر انتخاب شدند. جمع‌آوری داده‌ها با روش مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون جهت‌دار در نرم‌افزار مکس‌کیو دی ای انجام گرفت. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد ۸ مضمون سازمان‌دهنده در قالب ۳۲ مضمون پایه توانستند به عنوان روش‌های اطلاعاتی و عملیاتی به عنوان دو مضمون فراگیر در بکارگیریِ طوایف و اقوام در مبارزه با قاچاق مواد مخدر موثر واقع شوند. مضامین سازمان¬دهنده این پژوهش پیرامون اقوام و طوایف شامل جذب عوامل اطلاعاتی، بکارگیری اطلاعاتی، انگیزش، آگاه‌سازی، تجهیز کردن به ابزار نوین، ارتقا دانش مرزی، آموزش عملیاتی، بکارگیری عملیاتی، نفوذ دادن آنها در بین باندها و شبکه¬ها، و ایجاد تیم¬های عملیاتی بود. **نتیجه‌گیری:** جذب از اقوام و طوایف، انگیزش، آگاه‌سازی، تجهیز اقوام و طوایف به ابزار نوین و ارتقا دانش مرزی آنان به عنوان روش‌های اطلاعاتی و آموزش عملیاتی، نفوذ دادن اقوام و طوایف در بین باندها و شبکه‌ها، و ایجاد تیم‌های عملیاتی از بین جامعه هدف به عنوان روش‌های عملیاتی در مبارزه با قاچاق مواد مخدر موثر هستند.

کلیدواژه‌ها: طوایف و اقوام، روش‌های اطلاعاتی، روش‌های عملیاتی، مبارزه با قاچاق مواد مخدر

۱. نویسنده مسئول: استادیار، گروه مبارزه با مواد مخدر، دانشکده علوم و فنون اطلاعات و آگاهی، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران. پست الکترونیک: Dr.ef.2003@gmail.com

۲. استادیار، گروه روانشناسی، دانشکده منابع انسانی، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران

۳. دانشجوی کارشناس ارشد، گروه مبارزه با مواد مخدر، دانشکده علوم و فنون اطلاعات وآگاهی، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

مقدمه

یکی از مهم‌ترین وظایف ویژه نظام‌های سیاسی کشورها، حفاظت از اجتماع در مقابل بزهکاری و تأمین امنیت روانی و فیزیکی برای جامعه است. در نقطه مقابل یکی از مهم‌ترین معضلات اجتماعی جهان امروز که امنیت جوامع را به شدت تحت شعاع قرار می‌دهد، مسئله اعتیاد به مواد مخدر و نفوذ روزافزون آن در جامعه است. مواد مخدر به عنوان یک تهدید استراتژیک، چند وجهی، دینامیک، چند سببی و سیستماتیک از جمله مسائل اساسی و بحران‌های جدی عصر حاضر تلقی شده که همواره خسارت‌های بی‌شماری را در ابعاد فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی به جوامع تحمیل می‌نماید. قاچاق مواد مخدر نیز، فعالیتی غیرقانونی و مخاطره‌آمیز می‌باشد، اگرچه تولید این مواد غیرقانونی می‌باشد، اما برخورداری از بازاری پرتقاضا، همراه با سودآوری زیاد سبب گردیده است تا بازار مواد مخدر سطوح مختلف کارکردی اعم از؛ تولیدکنندگان، واردکنندگان، عمده‌فروشان، توزیع‌کنندگان، خرده‌فروشان و مصرف‌کنندگان را تشکیل دهد. جدیدترین گزارش دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل درباره وضعیت مواد مخدر در جهان، تخمین زده است که تعداد کل و درصد جمعیت جهانی مصرف‌کنندگان مواد در حال افزایش است (باقری و همکاران، ۱۴۰۲).

غالب تئوری‌ها و نظریه‌های قاچاق از سوی متخصصان رشته‌های اقتصاد ارائه شده است. آنان قاچاق را پدیده‌ای کاملا اقتصادی و در حیطه مطالعه این علم می‌دانند (باهاواتی و هانسن[1]، ۱۹۷۱). برابر قانون اصلاح موادی از قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۴/۷/۲۱، قاچاق عبارت است از هر فعل یا ترک فعلی که موجب نقض تشریفات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا و ارز گردد و براساس این قانون و یا سایر قوانین، قاچاق محسوب و برای آن مجازات تعیین شده باشد و چه در مبادی ورودی یا هر نقطه از کشور حتی محل عرضه آن در بازار داخلی کشف شود. در این تحقیق منظور از قاچاق، ورود مواد مخدر و روانگردان جدید به داخل کشور می‌باشد. قاچاق مواد مخدر تجارت غیرقانونی است که شامل کشت، تولید، توزیع و فروش مواد مشمول قوانین ممنوعیت مواد

1. Bhagwati & Hansen

سال هجدهم، شماره ۷۱، بهار ۱۴۰۳
Vol. 18, No. 71, Spring 2024

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

مخدر می‌شـود (گراوند و دلاور، ۱۴۰۱). البته می‌توان قاچاق مواد مخدر و روانگردان جدید را از دو بعد قاچاق گمرکی و قاچاق غیرگمرکی دسـته‌بندی نمود. قاچاق گمرکی عملی غیرقانونی است که در آن مواد مخدر از مرزها و مناطق مجاز گمرکی به کشور وارد و قاچاق غیرگمرکی عملی غیر قانونی اسـت که در آن مواد مخدر از مرزها و مناطقی به جز مرزهای مجاز گمرکی و از طریق مبادی غیررسمی به کشور وارد می‌شود و اصلی‌ترین و برجسـته‌ترین محور ورود و خروج مواد مخدر مرزهای اسـتان سـیسـتان و بلوچسـتان می‌باشـند که از نفوذ قاچاقچیان حرفه‌ای و به‌صـورت سـازمان یافته در امان نیسـت. معمولاً قاچاقچیان جزئی که نفوذی در این سـیسـتم ندارند از طرق مبادی غیرگمرکی و از راه‌های صـعب‌العبور و کوهسـتانی مبادرت به قاچاق مواد مخدر و روانگردان جدید می‌کنند. با توجه به اینکه تا کنون برای مقابله با قاچاق مواد مخدر در مرزهای اسـتان سـیسـتان و بلوچستان، اقدامات بسیاری صورت گرفته است، لیکن این اقدامات نتوانسته‌اند آنگونه که باید موفق عمل نمایند، جستجوی روش‌های جدید ضروری به نظر می‌رسد. مبارزه با مواد مخدر یک وظیفه همگانی و اجتماعی اسـت؛ از این رو درک و شـناخت شـیوه‌های بکارگیری جوامع به خصـوص افراد محلی در مبارزه با قاچاق مواد مخدر ضـرورت دارد. چرا که اقوام و طوایف ساکن در استان سیستان و بلوچستان اشرافیت کامل به موضوع و وضـعیت موجود در مرز را دارند و به خوبی قادرند در جهت بهبود وضـعیت موجود همکاری لازمه را با پلیس داشته باشند.

قومیت واژه‌ای نوظهور اسـت که نظریات و تعریف‌های متعددی پیرامون آن بیان شـده اسـت. از نظر تبارشـناسـی واژگان، قومیت بر گرفته از کلمه یونانی اتنیکوس[1] و آن نیز از ریشـه اتونز[2] اسـت که در شـکل امروزی توصـیف‌کننده گروهی اسـت که تا حدی دارای همبستگی است و از مردمانی تشکیل یافته که به ریشه و منافع مشترک خویش آگاه هستند. بنابراین یک گروه قومی تنها مجموعه‌ای تصـادفی از انسـان‌ها نیسـت که دور هم گرد آمده‌اند، بلکه مجموعه‌ای از انسـان‌های خودآگاه اسـت که به واسـطه تجربیات مشـترک با یکدیگر اتحاد یافته‌اند و یا به نحو بارزی با یکدیگر ارتباط دارند. تمام محققان مسـائل

1. Ethnikos
2. Ethnos

سال هجدهم، شماره ۷۱، بهار ۱۴۰۳
Vol. 18, No. 71, Spring 2024

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

قومی بر این نکته توافق دارند که قومیت هم مولفه‌های عینی و هم مولفه‌های ذهنی دارد. براین اساس، مولفه‌های عینی شامل پیشینه تاریخی، دین، سرزمین، زبان مشترک و... می‌باشد و مولفه‌های ذهنی نیز عواملی چون هویت، احساس تعلق به سرزمین خاص و منافع و علایق مشترک را شامل می‌شود (فراهانی، ۱۳۸۶). گروه قومی، گروهی با سنت فرهنگی مشترک و احساس هویتی است که آن را به عنوان یک گروه فرعی از یک جامعه بزرگتری مشخص می‌کند. اعضای هر گروه قومی از لحاظ ویژگی‌های خاص فرهنگی از سایر اعضای جامعه خود متمایز هستند (احمدی، ۱۳۷۸). همچنین گروه قومی جمعی در درون جامعه بزرگتر است که دارای تبار مشترک، خاطراتی از گذشته و عناصر نمادین فرهنگی می‌باشد و براساس آن هویت گروه تعریف می‌شود. این عوامل نمادهایی از خویشاوندی مذهب، زبان، قلمرو مشترک، ملیت و ظاهر فیزیکی است و اعضای یک گروه قومی از تعلق‌شان به گروه آگاهی دارند.گروه قومی در اکثر مواقع مجموعه‌ای است که خصوصیات فرهنگی ویژه خود را دارد. یک گروه قومی شامل مردمی است که دارای جنبه‌های مشترک فرهنگی، تاریخی و یا جسمانی بوده و نسبت به یکدیگر احساس وابستگی می‌کنند و در عین حال خود را از گروه‌های دیگر جدا و متمایز می‌دانند. به عبارت دیگر، نژاد به مردمی که دارای ویژگی‌های جسمانی یکسانی باشند، اطلاق می‌شود. بدون شک ویژگی‌های ظاهری جسمانی در شکل‌گیری قومیت هم دخالت دارند، اما بنیادی‌ترین وجه تمایز قومیت و گروه‌های قومی از همدیگر، فرهنگ خاص آنها می‌باشد (رضانژاد، ۱۳۸۶). مطالعات موجود در این زمینه نیز حاکی از این بوده که مشارکت اقوام در مبارزه با مواد مخدر، اثربخش بوده که در ادامه به تعدادی از این پژوهش‌ها اشاره می‌شود.

افتخاری و همکاران (۱۴۰۲) به شیوه‌های جلب مشارکت اقوام استان آذربایجان شرقی در مبارزه با ترانزیت مواد مخدر پرداختند. یافته‌ها نشان داد تعداد ۴ مضمون فراگیر و ۸ مضمون سازمان‌دهنده در قالب ۳۷ مضمون پایه می‌توانند در جلب مشارکت طوایف و اقوام در مقابله با قاچاق مواد مخدر در نوار مرزی استان آذربایجان شرقی مورد بهره‌برداری قرار گیرند. اهمیت به گرایش‌ها و ارزش‌ها، ایجاد همبستگی فرهنگی- اجتماعی، تمرکز

سال هجدهم، شماره ۷۱، بهار ۱۴۰۳
Vol. 18, No. 71, Spring 2024

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

مسئولین بر بهبود شرایط شغلی، ارتقای معیشت و رفاه اجتماعی، ارتقا دانش تخصصی، ارتقا دانش مرزی، جلب تمایل فردی و جمعی و زمینه‌سازی برای مشارکت اقوام و طوایف به عنوان مولفه‌های موثر در جلب مشارکت برای مقابله با قاچاق مواد مخدر شناسایی شدند. حشمت زاده (۱۳۹۵) در پژوهشی به قاچاق مواد مخدر و سیاست‌های نوین سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در استان سیستان و بلوچستان پرداخت. این اثر به نقش روستاییان، اقوام و عشایر در امر قاچاق مواد مخدر می‌پردازد و در نهایت به نقش مثبت و سازنده سپاه پاسداران در انسداد مرزهای شرقی، محرومیت‌زدایی و تلاش برای بهبود وضعیت اقتصادی خانواده، تشکیل دسته‌های رزمی در برقراری امنیت در مرزهای شرقی و جلوگیری از قاچاق مواد مخدر پرداخته و در پایان، سیاست‌ها و برنامه‌های سپاه پاسداران را در برقراری امنیت و رفع آسیب‌های امنیتی در استان مورد بررسی قرار داده است. صیدالی و اکبری (۱۳۹۴) در طرحی پژوهشی به اثربخشی استفاده از ظرفیت اقوام و طوایف در کنترل قاچاق از مرز پرداختند. نتایج نشان داد در مناطق مرزی شرق کشور ظرفیت‌های اجتماعی و اقتصادی اقوام و طوایف اثر معناداری در مشارکت و همکاری در کنترل مرز و جلوگیری از قاچاق دارد.

فروزان نیا و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی به نقش اقوام و طوایف در استان سیستان و بلوچستان و تاثیر آنها بر ایجاد امنیت پایدار در منطقه پرداخته‌اند. نتایج نشان داد با علم به منسجم بودن ساختارهای قومی و قبیله‌ای در این استان می‌توان با بررسی دقیق مواضع، تفکرات، آداب و رسوم، شیوه‌های زندگی و راه‌های تامین مخارج و مایحتاج زندگی اقوام و طوایف استان راهکارهای موثر در ایجاد امنیت درسطح منطقه را که تحت تاثیر شدید نظام طایفه‌ای در این استان می‌باشد را کشف و ضمن اجرایی نمودن آنها باعث فاصله گرفتن از نقاط تعارض و نزدیکی بیش از پیش اقوام و طوایف به یکدیگر و همچنین گرایش به سمت نظام اجتماعی و مدنی جامعه و در نتیجه ارتقاء سطح امنیت در استان شد. کابررا[1] و همکاران (۲۰۱۵) به بررسی سیاست‌های مالی، نابرابری و شکاف‌های قومی در گواتمالا پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که سیاست مالی به صورت محدود به کاهش

1. Cabreraa

سال هجدهم، شماره ۷۱، بهار ۱۴۰۳
Vol. 18, No. 71, Spring 2024

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

نابرابری و فقر به طور کلی و به خصـــوص در امتداد خطوط قومی انجامیده‌اند. افزایش مالیات‌ها موجب پسـرفت زندگی در اقلیت‌های قومی گردیده اسـت که این امر بروز انواع بحران‌های قومیتی، تغییر ذهنیت به دولت و عدم همکاری‌های ســیاســی و اجتماعی را به دنبال داشـته اسـت. میدلتون[1] (۲۰۱۳) در پژوهشـی با عنوان هویت‌یابی و بحران‌های قومیتی در مناطق مرزی هند که از طریق تحلیل‌های قوم‌نگاری و تاریخی اشـکال مختلف صـورت پذیرفت، عدم موفقیت هویت قومی را در مناطق مرزی حسـاس سـیاسـی-جغرافیایی هند، دار جیلینگ و کرونیکل مورد بررسـی قرار داده اسـت. مهم‌ترین بحران‌های قومیتی در این منـاطق آشـــفتگی از طریق درگیری و منـازعـات قومی و همچنین اســـتقلال‌طلبی و عـدم همکاری با نیروهای امنیتی در این مناطق می‌باشد. چین و ژانگ[2] (۲۰۰۷) درپژوهشی تحت عنوان "اتصال چین: محور مرزی قاچاق مواد مخدر بین چین و میانمار"، به‌مطالعه در مورد فعالیت‌های قاچاق مواد مخدر بین چین و میانمار (برمه) از طریق اطلاعات جمع‌آوری شده از مقامات و مجریان قانون، مخبرین، قاچاقچیان مواد مخدر زندانی، فروشـندگان فعال مواد مخدر خیابانی و معتادان پرداخته اســت. یافته‌های این پژوهش نشـان می‌دهد انواع مردم با پیشینه‌های گوناگون می‌توانند در جلوگیری از ارتکاب جرم و کسب و کار قاچاق و توزیع مواد مخدر شرکت نمایند.

مشـــارکت در ابعاد مختلف حیات نتایج مثبتی را به همراه دارد (زلدون[3]، ۲۰۲۰). در مشـارکت محلی ذینفعان علاوه بر برخوردارشـدن از مزایای هر پروژه‌ای بر جهت‌گیری و اجرای آن نیز تاثیر می‌گذارند (علیخانی و همکاران، ۱۴۰۰). در نظام جمهوری اســلامی ایران به ویژه در مناطق مرزی، ظرفیت‌های مردمی نقش عمده‌ای در تقویت اقتدار و امنیت کشـــور دارد و هر عاملی که به وفاق و ارزش‌های متعارف جامعه آســیب بزند، در واقع با تأثیرگذاری منفی بر مسأله مشارکت مردمی، به نظام سیاسی لطمه وارد خواهد ساخت که این خود، پدیده‌ای ضـدامنیتی محسـوب می‌شـود. در چنین نظامی امنیت فرهنگی جامعه با امنیت کل نظام آمیخته است و سـلامت اخلاقی و حفظ پتانسیل مشارکتی جامعه براساس

1. Middleton
2. Chin & Zhang
3. Zeledon

سال هجدهم، شماره ۷۱، بهار ۱۴۰۳
Vol. 18, No. 71, Spring 2024

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

اصول، ارزش امنیتی مضاعفی دارد. در حال حاضر مرزنشینان و اقوام و طوایف ساکن در استان‌های مرزی، نقش بسزایی در حفظ و تقویت نظم و امنیت ملی دارند (کاظمیان و فرجی‌راد، ۱۳۹۸). بر اساس آمار دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد[1] (۲۰۱۷)، داشتن قومیت دوسوی مرز یک اصل مشترک برای جابجایی و انتقال مواد مخدر از طریق مرزهای دوکشور می‌باشد؛ این موضوع نشان می‌دهد زمنیه‌های اجتماعی قلمروهای فضایی از طریق نقش اقوام و طوایف مرزنشین می‌تواند درکیفیت تأمین امنیت مرزها و جلوگیری از قاچاق مواد مخدر نقش داشته باشد. استان مرزی سیستان و بلوچستان، در یک نقطه مهم و گلوگاه ترانزیتی مواد مخدر از افغانستان و پاکستان به سمت اروپا قرار داشته و به همین سبب نیروهای انتظامی و امنیتی در این استان سخت در تلاش‌اند تا از قاچاق مواد مخدر جلوگیری کنند و در این راه با تقدیم ۴۸۰ شهید از سال ۱۳۵۷ تا ۱۴۰۲ تلاش گسترده‌ای را در مبارزه با قاچاق مواد مخدر پیش رو گرفته‌اند. نکته حائز اهمیت این است که هر چقدر این تلاش در بسته نگه داشتن مرز موفق‌تر باشد، رسوب مواد مخدر در داخل جغرافیای استان بیشتر خواهد بود. بر اساس شیوع شناسی ۵/۷۱ درصد از جمعیت استان معتاد هستند که این آمار نزدیک به ۱۵۷ هزار نفر می‌باشد و ۸۰ درصد کشفیات مواد مخدر صنعتی مربوط به هروئین و شیشه است که جزو استان‌های اولویت‌دار محسوب می‌شود. شهرهای مرزی استان سیستان و بلوچستان به ویژه سیب و سوران با جمعیتی حدود ۱۴هزار نفر و ایرانشهر با جمعیتی حدود ۱۱۵ هزار نفر نه تنها جزء کوتاه‌ترین و مناسب‌ترین مسیر ترانزیت مواد مخدر محسوب شده، بلکه خود به عنوان بازار قاچاق و ترانزیت مواد مخدر به استان‌های مرکزی و غربی کشور شناخته می‌شوند. این شهرها به دلیل شرایط خاص فضایی، کالبد شهری، اجتماعی و فرهنگی دارای آمار بالای بزهکاری نیز می‌باشند. تاکنون در جهت جلوگیری از قاچاق مواد مخدر و ورود و خروج آن از مرزهای کشور، اقدامات زیادی از جمله کنترل مرز؛ ایجاد صدها کیلومتر جاده مرزی برای کنترل قاچاقچیان، ایجاد صدها کیلومتر خاکریز مرتفع، بسته شدن ده‌ها

1. United Nations office on drugs and crime

سال هجدهم، شماره ۷۱، بهار ۱۴۰۳
Vol. 18, No. 71, Spring 2024

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

تنگه کوهستانی محل عبور مجرمین با بتون آرمه، احداث چند صد کیلومتر کانال‌های عمیق و عریض جهت بستن راه قاچاقچیان، مجهز نمودن بخش‌هایی از واحدهای سرزمینی به سیم‌های خاردار وسیع، ایجاد پاسگاه و برج‌های دیده‌بانی به فاصله‌های ۸ تا ۴۳ کیلومتری، بکارگیری بیش از ۹۳ هزار نفر نیروی نظامی و انتظامی در مرز و بیش از ۹۳ هزار نفر در بخش‌ها و استان‌های داخلی، استفاده از تکنولوژی و امکانات الکترونیک و فعالیت‌های اطلاعاتی را می‌توان اهم اقدامات صورت گرفته جهت جلوگیری از قاچاق مواد مخدر دانست (قربانی و شکوهی، ۱۴۰۰) که استان سیستان و بلوچستان نیز از این اقدامات مستثنی نبوده است. این اقدامات اگرچه اثربخش بوده است اما وجود تقاضای مواد مخدر در کشورهای مختلف و عرضه آن از سوی کشورهای همسایه ایران، همچنان مسئله قاچاق مواد مخدر را به عنوان یک تهدید جدی برای استان سیستان و بلوچستان مطرح نموده است. با توجه به مطالب فوق و آمار بالای کشفیات مواد مخدر در استان مذکور، مرزهای استان سیستان و بلوچستان را به عنوان روزنه‌های بزرگ در این مرز دانسته و نبود تحقیقات جامع و پژوهش‌های مناسب علمی و عملی مرتبط با موضوع را جزء نقاط ضعف در پژوهش‌های داخلی عنوان می‌نماید. علاوه‌براین با توجه به اینکه در خصوص مقابله با مواد مخدر و اینکه چگونه می‌توان با بکارگیری اقوام محلی، اقدامات مؤثری را در زمینه مبارزه با مواد مخدر انجام داد، پژوهشی صورت نپذیرفته، اجرای این تحقیق از ضرورت خاصی برخوردار است؛ چرا که در صورت عدم اجرای این پژوهش، راهکارهایی که بتوان بر مبارزه با مواد مخدر در استان سیستان و بلوچستان تاثیر گذاشت، احصاء نخواهد شد و ادامه روند افزایشی ورود مواد مخدر و تحمیل هزینه‌های جانی و مالی را شاهد خواهیم بود. از طرفی با توجه به سابقه طولانی در امر مبارزه با مواد مخدر، اجتماعی نمودن مبارزه با مواد مخدر، استفاده از ظرفیت اقوام، طوایف و نیروهای محلی، یکی از اثربخش‌ترین شیوه‌های مبارزه تلقی می‌شود، این پژوهش در صدد است تا شیوه‌های بکارگیری اقوام و طوایف را در مقابله با قاچاق مواد مخدر در شهرهای مرزی استان سیستان و بلوچستان از جمله خاش، میرجاوه، راسک، پیشین، سرباز، سیب و سوران، سراوان و ... بررسی نماید. بنابراین هدف از تحقیق حاضر پاسخ به این سوال است که

سال هجدهم، شماره ۷۱، بهار ۱۴۰۳
Vol. 18, No. 71, Spring 2024

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

روش‌های بکارگیری از ظرفیت اقوام و طوایف در مبارزه با قاچاق مواد مخدر در استان سیستان و بلوچستان کدامند؟

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

پژوهش حاضر کیفی و مبتنی بر رویکرد پدیدارشناسی بود. جامعه آماری پژوهش شامل خبرگان (رئیس پلیس مبارزه با مواد مخدر استان و شهرستان‌های مرزی، فرمانده مرزبانی و فرماندهان هنگ مرزی شهرستان‌های مرزی، فرمانده انتظامی استان و روسای پلیس‌های ماموریتی، سر عشیره‌ها، روسای اقوام و رهبران طوایف) استان سیستان و بلوچستان در سال ۱۴۰۲ بودند. ۱۵ نفر به روش نمونه‌گیری هدفمند و با بیشترین تنوع انتخاب شدند. روش جمع‌آوری داده‌ها، مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته بود و تا رسیدن به غنای لازم و اشباع اطلاعاتی ادامه یافت. پس از انجام ۱۵ مصاحبه اطلاعات جدیدی حاصل نشد و تکرار داده‌های قبلی بودند. ملاک‌های ورود برای شرکت‌کنندگان شامل تمایل و رضایت آگاهانه بود. معیارهای خروج شامل عدم تمایل افراد جهت ادامه همکاری در مطالعه بود. جهت رعایت اصول اخلاقی، ضمن اخذ رضایت شفاهی از افراد جهت شرکت در مطالعه، به مشارکت‌کنندگان اطمینان داده شد که شرکت در مطالعه و ضبط مصاحبه‌ها به‌صورت اختیاری است. همچنین، اطلاعات آن‌ها به صورت محرمانه نزد پژوهشگر خواهد ماند و افراد در هر مرحله از پژوهش حق کناره‌گیری از مطالعه را خواهند داشت. برای حصول اطمینان از روایی بخش کیفی پژوهش و به منظور اطمینان‌خاطر از دقیق بودن یافته‌ها از دیدگاه پژوهشگر، از نظرات ارزشمند اساتید آشنا با این حوزه و خبرگان مربوطه که در این حوزه مطلع بودند استفاده شد. برای محاسبه پایایی از روش پایایی بین دو کدگذار استفاده شد که پایایی حاصل از دو کدگذار ۰/۸۹ بدست آمد و بیانگر پایایی مناسب سوالات مصاحبه بود. درنهایت، داده‌های گردآوری شده در فرایند مصاحبه‌ها نیز با استفاده از روش تحلیل مضمون[1] جهت‌دار در نرم افزار مکس کیو دی ای[2] تحلیل شد.

1. Thematic analysis
2. maxqda

سال هجدهم، شماره ۷۱، بهار ۱۴۰۳
Vol. 18, No. 71, Spring 2024

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

یافته‌ها

اطلاعات جمعیت شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: اطلاعات جمعیت شناختی مصاحبه شوندگان

مشارکت کننده	درجه/ منصب	جنسیت	تحصیلات	سنوات خدمت/ مدیریت/ ریاست	مدت مصاحبه (دقیقه)
۱	سردار	مرد	دکتری	۴۰	۷۵
۲	سردار	مرد	دانشجوی دکتری	۳۳	۵۵
۳	سرطایفه ******	مرد	–	۱۵	۶۵
۴	سرهنگ	مرد	کارشناسی ارشد	۲۹	۷۰
۵	استاد دانشگاه	مرد	دکتری	۱۵	۶۰
۶	سرهنگ	مرد	کارشناسی ارشد	۲۷	۵۰
۷	سرطایفه ******	مرد	–	۲۵	۲۵
۸	سرهنگ	مرد	کارشناسی ارشد	۳۹	۴۵
۹	سرطایفه ******	مرد	–	۲۷	۲۷
۱۰	سرهنگ	مرد	کارشناسی ارشد	۲۴	۵۰
۱۱	ستوانیکم	مرد	دیپلم	۲۲	۵۰
۱۲	سرهنگ	مرد	کارشناسی	۳۹	۴۵
۱۳	سردار	مرد	دکتری	۳۵	۷۰
۱۴	سردار	مرد	دکتری	۳۶	۶۰
۱۵	سرطایفه ******	مرد	–	۲۳	۶۵

نتایج حاصل از فرایند تحلیل و کدگذاری داده‌ها یعنی استخراج عبارت‌ها از مصاحبه‌ها، کدگذاری باز (شناسایی مضامین اولیه) و کدگذاری محوری (دسته‌بندی مضامین اولیه و ایجاد توصیفات جامع) در جدول ۲ ارائه شده است.

سال هجدهم، شماره ۷۱، بهار ۱۴۰۳
Vol. 18, No. 71, Spring 2024

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

جدول ۲: مضامین استخراج شده از محتوای مصاحبه با نمونه مورد پژوهش

مضامین اصلی	مضامین فرعی	مضامین پایه
بکارگیری عملیاتی اقوام و طوایف	جذب عناصر اطلاعاتی	بهره‌برداری اطلاعاتی از ظرفیت بسیج، سازمان‌های مردم‌نهاد و اصناف و کسبه اقوام و طوایف
		جذب پلیس افتخاری با رویکرد اطلاعاتی از اقوام و طوایف
		جذب و بکارگیری مجرمین رها شده و سابقه‌دار از بین اقوام و طوایف
		استفاده از ظرفیت اطلاعاتی زندانیان نادم و محکوم از بین اقوام و طوائف
		ایجاد انگیزه در جهت همکاری اطلاعاتی با پرداخت پاداش‌های آنی و به موقع
	انگیزش اقوام و طوایف	توجه ویژه به معیشت اقوام و طوایف و ایجاد مشوق‌های مالی و معنوی برای همکاران اطلاعاتی
		پرداخت پاداش‌های آنی برای اخبار کیفی درون و برون مرزی
		تجلیل در محافل رسمی از افراد فعالِ همکار با پلیس
		مشارکت دادن سران اقوام و طوائف در تصمیم‌گیری‌های خرد و کلان در جهت بهره‌گیری اطلاعاتی از آنان
	آگاه‌سازی اقوام و طوایف	اطلاع‌رسانی و آموزش همگانی توسط پلیس از قبح و زشتی‌های مواد مخدر و روان‌گردان‌ها و ترغیب اقوام و طوایف به همکاری با پلیس
		آگاه‌سازی اقوام و طوایف از جرائم مواد مخدر و فرجام و سرانجام متخلفین و احکام صادره برای آنان
		آگاه‌سازی از طریق سران اقوام و طوایف در محافل و مناسبات مذهبی- قومی و قبیله‌ای
	تجهیز اقوام و طوایف به ابزار نوین	تجهیز منابع جذب شده از بین اقوام و طوایف به تجهیزات فنی صوتی و تصویری با اهداف اطلاعاتی
		تجهیز اماکن اقوام و طوایف در مناطق مستعد (مسیرهای تردد و حضور سران باندهای قاچاق) به تجهیزات کنترل پایشی- الکترونیکی و دوربین‌های مدار بسته
		تامین و تجهیز اقوام و طوایف به دست افزارهای هوشمندِ برخط در جهت تعامل اطلاعاتی
		تامین تجهیزات خودرویی و موتوری پوششی برای اقوام و طوایف جهت جمع‌آوری اخبار و اطلاعات
	ارتقا دانش مرزنشینان اقوام و طوایف	ارتقا دانش مرزنشینان نسبت به موقعیت جغرافیایی و اهمیت شناخت محدوده سرزمینی،
		ارتقا دانش مرزنشینان نسبت به ایجاد تعهد برای کنترل مرز
	آموزش عملیاتی اقوام و طوایف	راهنمایی و مشاوره اقوام و طوائف در خصوص رخدادهای جرائم مواد مخدر در مرز
		آموزش شیوه‌های رزم (تاکتیک و تکنیک) برای منتخبین اقوام و طوایف
		آموزش بکارگیری سلاح و تجهیزات رزمی در ماموریت‌های مبارزه با مواد مخدر
		آموزش شیوه‌های تعقیب و مراقبت عملیاتی سوژه‌ها

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

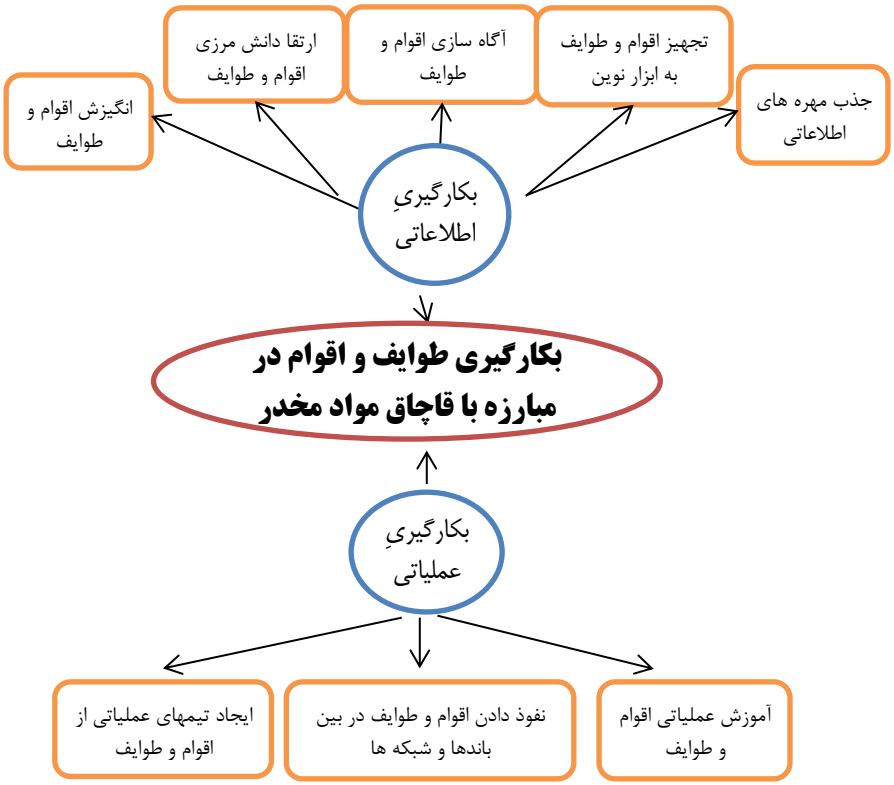
جدول ۲: مضامین استخراج شده از محتوای مصاحبه با نمونه مورد پژوهش

مضامین اصلی	مضامین فرعی	مضامین پایه
نفوذ دادن اقوام و طوایف در بین باندها و شبکه‌ها	ایجاد تیم‌های عملیاتی از اقوام و طوایف	آموزش شناخت انواع مواد مخدر و روان‌گردان و پیش‌سازهای تولید آن برای اقوام و طوایف
		آموزش مواد مورد استفاده و شیوه‌های پخت و پز انواع مواد مخدر و روان‌گردان
		آموزش شیوه‌های نفوذ در باندها و شبکه‌های مواد مخدر و اجرای عملیات کشف و دستگیری
		نفوذ مهره‌های کلیدی اقوام و طوایف در محافل و نشست‌های سران باندها و شبکه‌های شناسایی‌شده
		نفوذ سابقه‌داران از اقوام و طوایف در بین باندها و شبکه‌های قاچاق و اجرای معاملات صوری مواد مخدر
		نفوذ در باندها و شبکه‌ها و جانمایی تجهیزات فنی در اماکن و خودروهای مورد استفاده در قاچاق به جهت ردگیری اقدامات و محموله های قاچاق
		تشکیل تیم‌های عملیاتی از اقوام و طوایف در جهت شناسایی و اجرای عملیات ضربت با هماهنگی پلیس
		ایجاد تیم‌های چریکی مختص مناطق خاص و ویژه (مناطق کوهستانی، صعب‌العبور و پیرامون مناطق مرزی)
		ایجاد تیم‌های ویژه عملیاتی مختص اقدامات فنی (تجهیز اماکن و موقعیت‌های تردد و حضور سوژه‌ها)
		تشکیل تیم‌های ویژه هکری با قدرت نفوذ سایبری در فعالیت‌های مجازی سوداگران و قاچاقچیان

طبق نتایج جدول ۲، ۸ مولفه در قالب ۳۲ مضمون پایه شناسایی و در ابعاد اطلاعاتی و عملیاتی تحقیق جانمایی شدند. در ادامه روش‌های بکارگیری مبارزه با قاچاق مواد مخدر در طوایف و اقوام استان سیستان و بلوچستان در شکل ۱ ترسیم شده است.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

شکل ۱: شیوه‌های بکارگیری طوایف و اقوام در مبارزه با قاچاق مواد مخدر

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر شناسایی روش‌های بکارگیری طوایف و اقوام در مبارزه با قاچاق مواد مخدر بود. نتایج پژوهش نشـــان داد ابعاد اطلاعاتی و عملیاتی از مهمترین روش‌های بکـارگیری طوایف و اقوام در مبـارزه بـا قـاچـاق مواد مخـدر بود. روش‌هـایِ بکـارگیریِ اطلاعاتیِ طوایف و اقوام در مبارزه با قاچاق مواد مخدر در ادامه تشـریح شـده اسـت. اولین روش، جذب عناصـراطلاعاتی از اقوام و طوایف از طریق (بهره‌برداری اطلاعاتی از ظرفیت بسـیج، سـازمان‌های مردم‌نهاد و اصـناف و کسـبه اقوام و طوایف، جذب پلیس افتخاری با رویکرد اطلاعاتی از اقوام و طوایف، جذب و بکارگیری مجرمین رها شـده و سـابقه‌دار از بین اقوام و طوایف و اســتفاده از ظرفیت اطلاعاتی زندانیان نادم و محکوم از بین اقوام و طوائف) است. همچنین، انگیزش اقوام و طوایف از طریق (ایجاد انگیزه در جهت همکاری

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

اطلاعاتی با پرداخت پاداش‌های آنی و به موقع، توجه ویژه به معیشت اقوام و طوایف و ایجاد مشوق‌های مالی و معنوی برای همکاران اطلاعاتی، پرداخت پاداش‌های آنی برای اخبار کیفی درون و برون مرزی، تجلیل در محافل رسمی از افراد فعالِ همکار با پلیس و مشارکت دادن سران اقوام و طوائف در تصمیم‌گیری‌های خرد و کلان در جهت بهره‌گیری اطلاعاتی از آنان)، آگاه‌سازی اقوام و طوایف از طریق (اطلاع رسانی و آموزش همگانی توسط پلیس از قبح و زشتی‌های مواد مخدر و روان‌گردان‌ها و ترغیب اقوام و طوایف به همکاری با پلیس، آگاه‌سازی اقوام و طوایف از جرائم مواد مخدر و فرجام و سرانجام متخلفین و احکام صادره برای آنان و آگاه‌سازی از طریق سران اقوام و طوایف در محافل و مناسبات مذهبی- قومی و قبیله‌ای)، تجهیز اقوام و طوایف به ابزار نوین از طریق (تجهیز منابع جذب شده از بین اقوام و طوایف به تجهیزات فنی صوتی و تصویری با اهداف اطلاعاتی، تجهیز اماکن اقوام و طوایف در مناطق مستعد به تجهیزات کنترل پایشی- الکترونیکی و دوربین های مدار بسته، تامین و تجهیز اقوام و طوایف به دست افزارهای هوشمندِ برخط در جهت تعامل اطلاعاتی و تامین تجهیزات خودرویی و موتوری پوششی برای اقوام و طوایف جهت جمع‌آوری اخبار و اطلاعات) و در نهایت ارتقا دانش مرزی اقوام و طوایف با بهره‌گیری از (ارتقا دانش مرزنشینان نسبت به موقعیت جغرافیایی و اهمیت شناخت محدوده سرزمینی، ارتقا دانش مرزنشینان نسبت به ایجاد تعهد برای کنترل مرز و راهنمایی و مشاوره اقوام و طوائف در خصوص رخدادهای جرائم مواد مخدر در مرز) می‌توانند در مبارزه با قاچاق مواد مخدر موثر باشند.

روش‌هایِ بکارگیریِ عملیاتیِ طوایف و اقوام در مبارزه با قاچاق مواد مخدر نیز شامل آموزش عملیاتی اقوام و طوایف با بهره‌گیری از (آموزش شیوه‌های رزم (تاکتیک و تکنیک) برای منتخبین اقوام و طوایف، آموزش بکارگیری سلاح و تجهیزات رزمی در ماموریت‌های مبارزه با مواد مخدر، آموزش شیوه‌های تعقیب و مراقبت عملیاتی سوژه‌ها، آموزش شناخت انواع مواد مخدر و روان‌گردان و پیش‌سازهای تولید آن برای اقوام و طوایف، آموزش مواد مورد استفاده و شیوه‌های پخت و پز انواع مواد مخدر و روان‌گردان و آموزش شیوه‌های نفوذ در باندها و شبکه‌های مواد مخدر و اجرای عملیات کشف و

سال هجدهم، شماره ۷۱، بهار ۱۴۰۳
Vol. 18, No. 71, Spring 2024

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

دستگیری)، نفوذ دادن اقوام و طوایف در بین باندها و شبکه‌ها با استفاده از (نفوذ مهره‌های کلیدی اقوام و طوایف در محافل و نشست‌های سران باندها و شبکه های شناسایی شده، نفوذ سابقه‌داران از اقوام و طوایف در بین باندها و شبکه‌های قاچاق و اجرای معاملات صوری مواد مخدر و نفوذ در باندها و شبکه‌ها و جانمایی تجهیزات فنی در اماکن و خودروهای مورد استفاده در قاچاق به جهت ردگیری اقدامات و محموله‌های قاچاق) و ایجاد تیم‌های عملیاتی از اقوام و طوایف با بهره‌گیری از (تشکیل تیم‌های عملیاتی از اقوام و طوایف در جهت شناسایی و اجرای عملیات ضربت با هماهنگی پلیس، ایجاد تیم‌های چریکی مختص مناطق خاص و ویژه (مناطق کوهستانی، صعب‌العبور و پیرامون مناطق مرزی و ایجاد تیم‌های ویژه عملیاتی مختص اقدامات فنی) است.

در مقایسه نتایج پژوهش حاضر با سایر تحقیقات پیشین این نتیجه حاصل شد که یافته‌های تحقیق افتخاری و همکاران (۱۴۰۲) از حیث ارتقای معیشت و رفاه اجتماعی اقوام، ارتقا دانش تخصصی و ارتقا دانش مرزی طوایف در جهت بالا بردن سطح کیفی مبارزه با مواد مخدر در مرزها با یافته‌های این پژوهش در مضمون سازمان‌دهنده این تحقیق باعنوان انگیزش اقوام و طوایف همسو و همراستا می‌باشد. نتایج پروژه حشمت زاده (۱۳۹۵) نیز که به نقش روستاییان، اقوام و عشایر در امر قاچاق مواد مخدر پرداخته و در نهایت محرومیت‌زدایی و تلاش برای بهبود وضعیت اقتصادی مرزنشینان را در برقراری امنیت و رفع آسیب‌های امنیتی در استان موثر دانسته، موید مضمون سازمان‌دهنده این تحقیق باعنوان انگیزش اقوام و طوایف است. نتایج پژوهش صیدالی و اکبری (۱۳۹۴) نیز که در طرحی پژوهشی به اثربخشی استفاده از ظرفیت اقوام و طوایف در کنترل قاچاق از مرز پرداختند؛ از حیث بهره‌برداری از ظرفیت‌های اجتماعی و اقتصادی اقوام و طوایف که اثر معناداری در مشارکت و همکاری در کنترل مرز و جلوگیری از قاچاق دارد، با نتایج مضمون سازمان‌دهنده این تحقیق باعنوان انگیزش اقوام و طوایف پژوهش همخوانی دارد. یافته‌های فروزان نیا و همکاران (۱۳۹۱) نیز که در پژوهشی به نقش اقوام و طوایف در استان سیستان و بلوچستان و تاثیر آنها بر ایجاد امنیت پایدار در منطقه پرداخته‌اند، از حیث بررسی دقیق راه‌های تامین مخارج و مایحتاج زندگی اقوام و طوایف و کمک به معیشت

سال هجدهم، شماره ۷۱، بهار ۱۴۰۳
Vol. 18, No. 71, Spring 2024

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

آنان در جهت ارتقاء سطح امنیت در استان با نتایج تحقیق حاضر درمضمون سازمان‌دهنده باعنوان انگیزش اقوام و طوایف همراستا می‌باشد. یافته‌های تحقیق موسسه ملی عدالت کیفری و توسط چین و ژانگ (۲۰۱۷) که نشان می‌دهد از طریق اطلاعات جمع‌آوری شده از مقامات و مجریان قانون، مخبرین، قاچاقچیان مواد مخدر زندانی، فروشندگان فعال مواد مخدر خیابانی و معتادان بدست آمده است می‌توان با قاچاق مواد مخدر مبارزه نمود با نتایج تحقیق حاضر در مضمون سازمان‌دهنده این تحقیق باعنوان جذب مهره‌های اطلاعاتی همپوشانی دارد. دفتر مقابله با جرم سازمان ملل متحد (۲۰۱۷) نیز بهره‌برداری از ظرفیت مردم در سکونت‌گاه‌های مرزی، ارتقاء سطح دانش مردم در گذرگاه‌های مرزی و ایجاد مکانیسم به اشتراک‌گذاری اطلاعات و ارتباطات بین مردم و پلیس را در مقابله با قاچاق مواد مخدر موثر دانسته که تماماً با یافته‌های این تحقیق درمضمون سازمان‌دهنده باعنوان آگاه‌سازی اقوام و طوایف در یک راستا قرار دارد. در تحقیق کابررا و همکاران (۲۰۱۵) که نشان داد افزایش مالیات‌ها موجب پسرفت زندگی در اقلیت‌های قومی گردیده است، با مضمون سازمان‌دهنده انگیزش اقوام و طوایف این تحقیق همراستا می‌باشد. یافته‌های میدلتون (۲۰۱۳) که نشان داد مهم‌ترین بحران‌های قومیتی، آشفتگی از طریق درگیری و منازعات قومی و همچنین استقلال طلبی و عدم همکاری با نیروهای امنیتی در این مناطق می‌باشد، با مضمون سازمان‌دهنده این تحقیق با عنوان ارتقا دانش مرزی اقوام و طوایف همراستا می‌باشد.

پژوهش حاضر با محدودیت‌هایی همراه بود که از آن جمله می‌توان به نبود تحقیقات مشابه در زمینه تحقیق حاضر و محدودیت به واسطه اخذ نظرات خبرگان به خصوص اقوام و طوایف با توجه به رویکردهای آنان در خصوص مواد مخدر و قاچاق و مصرف آن اشاره نمود. با توجه به مولفه‌های شناسایی شده در جهت بکارگیری اطلاعاتی و عملیاتی اقوام و طوایف استان سیستان و بلوچستان در مبارزه با مواد مخدرپیشنهاد می‌شود، نسبت به جذب هدفمند عوامل اطلاعاتی از بین اقوام و طوایف به خصوص اقوام شاغل در صنوف مرتبط (فروشگاه‌های مواد شیمیایی، فروشندگان تجهیزات مورد استفاده در قاچاق و ترانزیت، نمایشگاه‌داران خودروهای سبک و سنگین و اتحادیه تعمیرکاران خودرو و...)

سال هجدهم، شماره ۷۱، بهار ۱۴۰۳
Vol. 18, No. 71, Spring 2024

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

اقدام نمود. همچنین، با جذب عناصـــرکلیدی از بین اقوام و به عنوان پلیس افتخاری که درآینده نیز به عنوان نیروی رسـمی سازمان معرفی خواهند شـد، نفوذ اطلاعاتی مناسـبی در بین سران قاچاق در بین طوایف داشت. با توجه به نقش مثبت مولفه‌های انگیزشی در ارتقاء بهره اطلاعاتی در بین منابع و مخبرین، پیشنهاد می‌شود با بکارگیری شاخصه‌های انگیزشی (منابع مالی، پاداش‌های مکفی و ارائه اختیارات تام به ســران اقوام) همکاری اطلاعاتی مناسـبی را با اقوام و طوایف در زمینه مقابله با مواد مخدر داشـت. با نگرش به این مهم که بسیاری از اقوام و طوایف استان سیستان و بلوچستان اطلاعات و آگاهی کاملی از مباحث فقهی و حقوقی و شرعی قاچاق مواد مخدر ندارند و در این خصوص قبح شکنی می‌کنند، پیشنهاد می‌شود نسبت به آگاه‌سازی مستمر اقوام و طوایف در خصوص عواقب اجتماعی و خانوادگی و فردی و... اقدام نمود. در حال حاضـــر با ظهور و بکارگیری تجهیزات نوین و فنی در حوزه مبارزه با مواد مخدر، پیشـــنهاد می‌شـود به آموزش افراد هدف از بین اقوام و طوایف، نسبت به بکارگیری تجهیزات فنی توسط آنان در ماموریت‌های شناسایی و کسب اخبار، بهره لازم را برد. با عنایت به فقدان دانش لازم در خصـــوص مرز و کارکردهای آن در بین اقوام و اهمیت بســزای موقعیت جغرافیایی اســتان ســیســتان و بلوچســتان، پیشـــنهاد می‌شود نسبت به ارتقا دانش مرزنشینان و تبیین اهمیت شناخت محدوده سرزمینی در جهت ایجاد تعهد برای کنترل مرز اقدام نمود. در ادامه و با نگرش به مولفه‌های شناسایی شده در جهت بکارگیری عملیاتی اقوام و طوایف در مبارزه با مواد مخدر، پیشـــنهاد می‌شـــود با آموزش عملیاتی اقوام و طوایف و ایجاد تیم‌های عملیاتی از بین آنان و یا ترکیب تیم‌های عملیاتی پلیس با اقوام آموزش دیده و در نهایت نفوذ در بین باندها و شـــبکه‌ها نســـبت به اجرای اقدامات عملیاتی کشف و دستگیری اقدام نمود

سال هجدهم، شماره ۷۱، بهار ۱۴۰۳
Vol. 18, No. 71, Spring 2024

منابع

احمدی، حمید (۱۳۷۸). *قومیت و قوم گرایی در ایران*. نشر نی.

افتخاری، اصـغر؛ قربانی، ابراهیم و سـاجدی، بهرام (۱۴۰۲). شـیوه‌های جلب مشـارکت طوایف و اقوام مرزنشـــین در مقابله با قاچاق مواد مخدر، مطالعه موردی: نوار مرزی اســـتان آذربایجان شرقی. *فصلنامه علمی علوم و فنون مرزی*، ۱۲(۱)، ۳۷-۲۰.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

باقری، معصـــومه؛ شـــهریاری، مرضـــیه و کلاه کج، فاطمه (۱۴۰۲). مطالعه قوم نگارانه زمینه ها و بســـترهای فرهنگی (هنجارها و باورهای عامیانه) مصـــرف مواد مخدر در اســـتان خوزســـتان. *فصلنامه علمی اعتیادپژوهی*، ۱۷(۷۰)، ۳۱۴-۲۸۹.

حشمت زاده، محمد (۱۳۹۵). *قاچاق مواد مخدر و سیاست‌های نوین سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در استان سیستان و بلوچستان*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه جامع امام حسین.

رضانژاد، الهام (۱۳۸۶). *چند فرهنگ گرایی*. پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.

صیدالی، محسن و اکبری، مهدی (۱۳۹۴). *اثربخشی استفاده از ظرفیت اقوام و طوایف در کنترل مرز و جلوگیری از قاچاق*. ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری، تهران، ایران.

علیخانی، آرزو؛ خاتمی، ســیدمهدی و داداش پور، هاشــم (۱۴۰۰). نقش ســازمان‌های مردم نهاد متخصــص شــهرســازی در افزایش مشــارکت شــهروندان بر مبنای اقدام‌پژوهی مشــارکتی در محلات اقبال و امامیه مشهد. *جغرافیا و توسعه فضای شهری*، ۹(۲)، ۱۹-۳۱.

فراهانی، عاطفه (۱۳۸۶). *مطالعات قومی: مفاهیم و نظریه‌ها*. پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.

فروزان نیا، مســـعود؛ دهقان، یدالله و یاقوتی، علی اکبر (۱۳۹۱). *نقش اقوام و طوایف در اســـتان سیستان و بلوچستان و تاثیر آنها بر ایجاد امنیت پایدار در منطقه*. همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت؛ چالش‌ها و رهیافت‌ها، زاهدان.

قربانی، ابراهیم و شکوهی‌راد، صمد (۱۴۰۰). *طراحی الگوی ارتقا اشراف اطلاعاتی پلیس مبارزه با مواد مخدر فراجا*. پروژه تحقیقاتی، *دانشگاه علوم انتظامی امین*، تهران.

کاظمیان، غلامرضـــا و فرجی‌راد، خدر (۱۳۹۸). *توســـعه محلی و منطقه‌ای از منظر رویکرد نهادی*. نشر سازمان انشارات جهاد دانشگاهی.

گراوند، هوشنگ و دلاور، علی (۱۴۰۱). فراتحلیل عوامل موثر بر قاچاق مواد مخدر و راهکارهای مقابله با آن طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۶ در تهران. *فصلنامه علمی اعتیادپژوهی*، ۱۶(۶۴)، ۳۲-۷.

References

Bhagwati, J., & Hansen, B. (1971). A theoritical analysis of smuggling. *Massachusetts institute of technology*, 7(75), 1-24.

Cabrera, M., Lustig, N., & Morán, H. E. (2015). Fiscal policy, inequality, and the ethnic divide in Guatemala. *World development*, 76(15), 263-279.

Chin, K. L., & Zhang, S. X. (2007). *The Chinese connection: Cross-border drug trafficking between Myanmar and China*. Final report to the United

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]

States department of justice office of justice programs national institute of justice.

Middleton, T. (2013). States of difference: Refiguring ethnicity and its 'crisis' at India's borders. *Political geography*, 13(5), 14–24.

United nations office on drugs and crime (2017)**.** *Executive summary - Conclusions and policy implications*. ISBN: 978-92-1-148292-8**.**

Zeledon, S. (2020). Statewide collaborative partnership among American Indian and Alaska Native (AI/AN) communities in California to target the opioid epidemic: Preliminary results of the Tribal Medication Assisted Treatment (MAT), key informant needs assessment. *Journal of substance abuse treatment*, 41(108), 9-19**.**

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-06]

[DOI: 10.61186/etiadpajohi.18.71.193]